

Distribution of characteristics of an subject forming transformation "exclusion" in behavioral heuristics in semantic structure {P...p...Q...}

Abstract: The heuristics are presented, in which the subject acts upon the object with transformation "exclusion". The main characteristics of the subject are established, giving rise to transformation "exclusion" addressed to an object.

Author information:

Georgi Lambadjiev

Prof. Dr.

Academic of

the Bulgarian Academy of Sciences and Arts

✉ georgilam@abv.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

psychology, set, behavioral heuristics, exclusion

Целта на статията е да се представят основни преобразувания, които характеризират главна съставка (P_1) на установката на субект, формираща главно преобразуване (p_1) „изключване“. Това преобразуване е идентифицирано в еврестики Е, сентенции С и е обобщено чрез тяхното перифразиране П като поведенчески еврестики.

За целта са анализирани семантични структури {P...p...Q...} на поведенчески еврестики. Те включват една или множество характеристики {P} на установката на субект P и една или множество характеристики {p} на преобразуване p, с което субектът въздейства върху обект, който притежава една или множество характеристики {Q}.

С: “Синът не презира своята майка, даже ако тя е безобразна” (руанда).

П: Породеното (синът) (P_1) аналогизирано (p_2) **изключване** (презиране) (p_1) изключва (p_3) към пораждащата (майката) (Q_1) инвертирана (лоша) (Q_2).

С: “Често най-коравосърдечните са лишени от въображение” (Е. Карамфилов).

П: Аналогизирано (P_2) присъединяващият (P_1) изключено (коравосърдечният) (P_3) **изключва** (p_1) аналогизиране (въображение) (Q_1).

С: “Прекалената скръб не допуска размишления” (Бюфон).

П: Аналогизираното (P_2) отстраняване (скръбта) (P_1) увеличено (P_3) увеличена (прекалена) (P_4) **изключва** (p_1) аналогизиране (размисъл) (Q_1).

Е: “Господарите трябва да бъдат понякога слепи, а понякога и глухи” (английска).
П: Копирането (погледът) (P₁) аналогизирано (P₃) увеличен (господарски) (P₂) **изключва** (p₁) разграничено (периодично) (p₂) слято (себе си) (Q₁).

С: “... Вярата на всичко ... ни избавя от необходимостта да се размисля” (Пуанкаре).
П: Копирането (вярата) (P₁) увеличено (P₂) увеличено (силно) (P₃) **изключва** (p₁) разграничаване (мисъл) (Q₁).

С: “Страхлив търговец – ни печалба, нищета” (българска).

С: “Не рискуваш ли, няма да спечелиш” (английска).

С: “Страхливият търговец – без печалба” (турска)

П: Заменящият (търговецът) (P₁) аналогизирано (P₃) отстранен (страхлив) (P₂) **изключва** (p₁) присъединяване (печалба) (Q₁).

С: “Каквото няма в царската хазна, има го в просешката торба” (калмитска).

П: Ако увеличено (P₁) увеличеното (най-богатото) (P₂) **изключва** (p₁) отстраненото (Q₁), то отстраненото (L₁) е присъединено (I₁) към намалено (M₁) намаленото (най-бедното) (M₂).

С: “Когато попът се запъне, спасява го “алилуя” ” (осетинска).

П: Ако аналогизирано (P₂) увеличеният (попът) (P₁) **изключи** (p₁) аналогизиране (проповед) (Q₁), то компенсира (I₁) чрез копиране (на “алилуя”) (I₂).

С: “След сватбата музиката е излишна” (татарска).

П: Ако пораждането (ритуалът) (P₁) е ликвидиран (приключил) (P₂), то **изключи** (p₁) аналогизирането (Q₁) увеличение (музиката) (Q₂).

С: “Гладният забравя и вярата и религията” (персийска).

П: Включеният (P₁) отстранено (гладният) (P₂) **изключва** (p₁) аналогизиране (вяра, религия) (Q₁).

С: “Няма съвет за вече взето решение” (френска).

П: Компенсирането (решението) (P₁) уравновесено (фиксирано) (P₂) **изключва** (p₁) аналогизиране (съвет) (Q₁).

С: “... Възхищението ... сковава (езиците)” (О. Балзак).

П: Аналогизираното (P₂) увеличение (възхищението) (P₁) **изключва** (p₁) аналогизирането (говоренето) (Q₁).

С: “От мързел никой не е прокопсал” (немска).

П: Ако трансформираш (P₁) изключено (мързеливият) (P₂) **изключва** (p₁) пораждане (развитие) (Q₁).

С: “Една болка винаги намалява друга” (А. П. Чехов).

Е: “Един навик се лекува с друг навик” (английска).

Е: “Клин клин избива” (българска).

П: Трансформирането (болката) (P₁) присъединено (P₂) **изключва** (p₁) трансформиране (болка) (Q₁) отстранена (допълнителна) (Q₂).

С: “Ковачът се кара с жена си дотогава, докато желязото се нажежи” (малаялска).

П: Инвертиране (проблем) (P₁) увеличено (P₂) **изключва** (p₁) инвертиране (проблем) (Q₁) намалено (Q₂).

С: “Като гледа чуждите пороци, умният човек се избавя от своите” (Публий Сир).

П: Инвертирането (пороци) (P₁) отстранено (чужди) (P₂) **изключва** (p₁) инвертирането (Q₁) слято (свое) (Q₂).

С: “Първоначалният успех понякога окриля толкова, че може да прелетиш край набелязаната цел” (А. Самойленко).

П: Ако пораждането (началото) (P₁) е пораждащо (успешно) (P₂), то **изключваш** (p₁) аналогизираното (Q₂) пораждане (целта) (Q₁) слята (своя) (Q₃).

С: “Колкото е по-честен човек, толкова по-малко подозира другите в безчестие” (Цицерон).

П: Копирацията (честният) (P₁) увеличено (P₂) **изключва** (p₁) заменено (Q₂) трансформиране (подлост) (Q₁) на отстранените (Q₃).

С: “Незнаещият е избавен от хиляди беди” (казахска).

П: Копирацията (знаещият) (P₁) изключено (незнаещият) (P₂) **изключва** (p₁) инвертиране (беди) (Q₁) увеличено (Q₂) увеличено (твърде много) (Q₃).

Е: “Не хвърляй всичките си усилия още в първата битка” (Балтасар Грасиан).

П: Ако трансформирането (битката) (P₁) е пораждаща (първа) (P₂), то **изключи** (p₁) увеличение (усилие) (Q₁) увеличено (Q₂) увеличено (всичко) (Q₃).

С: “Поправи се болния, намрази лекаря” (грузинска).

П: Компенсираният (излекуваният) (P₁) аналогизирано (p₂) **изключва** (намразва) (p₁) компенсация (лекаря) (Q₁).

С: “Щастието разум отнема ...” (полска).

П: Пораждането (щастието) (P₁) **изключва** (p₁) разграничаване (разум) (Q₁).

С: “Когато сполуката влиза, тогава умът излиза” (нелска).

П: Пораждането (сполуката) (P₁) **изключва** (p₁) разграничаването (умът) (Q₁).

С: “Когато се появяват ангели, дяволите си отиват” (арабска).

П: Пораждащите (P₁) **изключват** (p₁) инвертиращите (Q₁).

С: “Пълният стомах премахва кошмарите” (асирийска).

П: Включеният (ситият) (P₁) **изключва** (p₁) инвертиране (кошмари) (Q₁).

С: “Където има знание няма място за невежество” (турска).

П: Копирането (знанието) (P₁) **изключва** (p₁) инвертирането (невежеството) (Q₁).

- С: “Който мисли за последствията, той се предпазва от бедствията” (арабска).
С: “Няма по-действено средство за изкореняване на който и да е порок от съзнателното въображаемо изживяване на неговите последици” (древна).
П: Аналогизираното (прогнозата) (P₁) **изключва** (p₁) инвертирането (бедата, порока) (Q₁).
- С: “Дето цари силата, там законът е безсилен” (Менандър).
П: Увеличението (силата) (P₁) **изключва** (p₁) уравнивяване (закон) (Q₁).
- С: “Магарето знае седем начина за плуване, но като види вода, всичко забравя” (арменска).
П: Инвертираният (магарето) (P₁) **изключва** (p₁) копиране (знание) (Q₁).
- С: “С непочтеност не можеш да постигнеш сигурна победа” (Балтасар Грасиан).
П: Инвертирането (непочтеността) (P₁) **изключва** (p₁) пораждаване (победа) (Q₁).
- С: “... Лошата (жена) ... изпразва (къщата)” (немска).
П: Инвертираният (лошият) (P₁) **изключва** (p₁) от уравнивяването (дома) (Q₁).
- С: “На този, който пуши ... вътрешностите ... му горят” (туркменска).
П: Инвертирането (пушенето) (P₁) **изключва** (p₁) компенсиране (здраве) (Q₁).
- С: “Където има грижи, там няма сън” (хинди).
С: “Във ветровете ден няма покой, в загрижен час няма сън” (алтайска).
П: Инвертирането (проблемността, грижите) (P₁) **изключва** (p₁) компенсиране (сън, почивка) (Q₁).
- С: “Когато виното идва, мъдростта си отива” (китайска).
С: “Когато виното влиза, разума излиза” (японска).
С: “При гняв забравят за разсъдъка” (виетнамска).
С: “В злобата се губи разум ...” (виетнамска).
С: “Гневът притъпява разума” (таджикска).
П: Инвертирането (гняв, злоба, пианство) (P₁) **изключва** (p₁) разграничаването (разсъдъка, мъдростта) (Q₁).
- Е: “Накарай крадец да хване крадец” (английска).
П: Инвертираният (P₁) **изключва** (p₁) инвертирания (Q₁).
- С: “... Ако си заболял, дори рогозката ти става враг” (малаялска).
П: Трансформирането (болният) (P₁) **изключва** (p₁) увеличено (Q₁) увеличено (всичко) (Q₂).
- С: “Този човек, който не може да запази за дълго време истински приятели, има тежък нрав” (Демокрит).
П: Трансформирането (с тежък нрав) (P₁) **изключва** (p₁) присъединяване (приятелство) (Q₁) увеличено (продължително) (Q₂).

- С: “Когато топовете заговорят, късно е вече за спор” (английска).
 П: Инвертирането (войната) (P₁) **изключва** (p₁) аналогизираното (Q₂) заменяне (спора) (Q₁).
- С: “Извънредното пристрастие към виното затваря вратата на всички достойнства ...” (Валерий Максим).
 П: Инвертирането (пиянството) (P₁) **изключва** (p₁) аналогизирано (Q₂) копиране (достойнство) (Q₁) увеличено (Q₃) увеличено (всяко) (Q₄).
- Е: “Никой не бива да бъде доволен от тези, които от никого не са доволни” (Лабрюйер).
 Е: “Пази се от човек, на когото ... всичко му е безразлично” (турска).
 П: Ако отстранен (чужд) (P₁) **изключва** (p₁) увеличено (Q₁) увеличено (всичко) (Q₂), то отстрани (l₁) отстранения (M₁).
- С: “Бедна е тази къща, в която калпак (т.е. мъж) не влиза” (италианска).
 П: Ако уравновесеното (домът) (P₁) **изключва** (p₁) пораждащ (енергетичен, мъж) (Q₁), то уравновесеното (L₁) е намалено (бедно, слабо) (L₂).
- Е: “Ако не те слушат, по-добре мълчи!” (лизгинска).
 П: Ако отстранените (другите) (P₁) **изключват** (p₁) включено (теб) (Q₁), то аналогизиране (l₁) изключи (мълчи) (l₂).
- Е: “Монах, който е избягал от манастира си, не го хвали никога” (английска).
 П: Ако инвертираният (монахът) (P₁) **изключи** (p₁) пораждаше (манастир) (Q₁), то аналогизирано (l₂) увеличаване (хвалене) (l₁) изключи (l₃) за инвертирания (монаха) (M₁).
- С: “Ум без разум – беда” (руска).
 П: Аналогизиране (мислене) (P₁) **изключващо** (p₁) разграничаване (разум) (Q₁) поражда (l₁) инвертиране (беда) (M₁).
- С: “Мъчно е за лакомото око да има вярно сърце” (английска).
 П: Включващият (P₁) увеличено (лакомият) (P₂) **изключва** (p₁) присъединяване (Q₁) уравновесено (устойчиво) (Q₂).

Табл.1

Разпределение на основни преобразувания, характеризиращи субект, с които корелира неговото главно преобразуване p₁ = „изключване“ при семантична структура {P...p...Q...}

Главно преобразуване p ₁	Главна характеристика P ₁ на субект P, която е представена чрез основно преобразуване	Брой на евристики с главни характеристики P ₁ , p ₁ и Q ₁
	Пораждане	6
	Включване	3

Исключване	Присъединяване	1
	Сливане	0
	Компенсиране	2
	Разграничаване	0
	Отстраняване	3
	Исключване	0
	Ликвидиране	0
	Копиране	5
	Аналогизиране	2
	Адаптиране	0
	Увеличаване	4
	Уравновесяване	1
	Намаляване	0
	Трансформиране	5
	Заменяне	1
Инвертиране	12	
Общо	45	

Табл.2

Разпределение на връзки на основни преобразувания от хомеостазната и проясняващата скали, характеризиращи субект, с които корелира неговото главно преобразуване $r_1 =$ „исключване“ при семантична структура $\{P...p...Q...\}$

Основни изводи

1. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „изключване“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основно преобразуване от проясняващата скала.
2. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „изключване“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основни преобразувания, които са разположени в негативната полускала на проясняващата скала.
3. Ако взаимодействието между субект и обект може да се представи чрез семантична структура $\{P...p...Q...\}$, то главното преобразуване „изключване“, което е приложено от субект към обект, е предизвикано от главна характеристика на субекта, която приоритетно може да се представи чрез основно преобразуване „инвертиране“.